

Уляна Андрусак
доцент кафедри архітектури та містобудування,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
м. Івано-Франківськ, Україна
e-mail: ulyana.andrusyak@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5312-5016

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ НОВИХ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ У ПЛАНУВАЛЬНО-ПРОСТОРОВУ СТРУКТУРУ ІСТОРИЧНИХ ЗАМКОВИХ КОМПЛЕКСІВ

FEATURES OF INTEGRATION OF NEW FUNCTIONAL ELEMENTS IN THE PLANNING AND SPATIAL STRUCTURE OF HISTORICAL CASTLE COMPLEXES

© Андрусак У. Б. 2023

Еволюція етапів існування історичних замкових комплексів обумовлена базовою потребою людей щодо пошуку засобів безпеки в період крайньої політичної нестабільності та загрози постійних ворожих нападів. Відповідно, саме зміни військово-політичної ситуації – зниження загрози внутрішніх і зовнішніх нападів від чужинців і сусідів-феодалів, внаслідок посилення королівської влади – основна причина початку занепаду замкових комплексів. У подальшому, деякі замкові укріплення та споруди були частково чи повністю зруйновані (за наказом правлячої влади), щоб запобігти можливим військовим повстанням. Втрата первісного функціонального призначення призвела до відсутності необхідних ремонтних заходів, що, при постійному впливі вітру, опадів і сезонних перепадів температури, спричинило руйнування багатьох унікальних об'єктів культурної спадщини. Таким чином, до нашого часу більшість історичних замкових комплексів уціліли фрагментарно. В зв'язку з ситуацією, що склалася, пошук нового сучасного функціонального пристосування є першочерговим кроком для збереження об'єктів культурного надбання. Основна мета функціональної адаптації – збагачення й доповнення історичного середовища замкових комплексів, що передбачає, передусім, збереження автентичності. Вимоги до інтеграції нових функціональних елементів у сформоване історичне середовище замкових комплексів нормуються законодавчими та нормативно-правовими документами.

Ключові слова: історичний замковий комплекс, збереження, інтеграція, новий функціональний елемент.

Постановка проблеми

Історичний замковий комплекс – символ соціального становища та влади власників, а також осередок політичної та правової діяльності, культурної та територіальної організації суспільства середньовічного періоду феодальної Європи – сприймається через форму його планувально-

просторової організації. Оскільки, формував замкнений оборонно-житловий комплекс укріплень і споруд, який, під час ворожих нападів і облоги, міг автономно функціонувати тривалий період. Незворотний процес зниження важливості військово-оборонних функцій для суспільства 18 - 19 століть, у результаті перемін військово-політичних умов, спричинив зникнення загрози нападів чужоземних загарбників. Як наслідок, більшість замкових комплексів або перебудовували на палацово-паркові комплекси, або поступово обезлюднили, були занедбані й продовжували руйнуватись. Невпинне руйнування замкових комплексів, унаслідок втрати ними первісного функціонального призначення, створили передумови для пошуку варіантів сучасного функціонального пристосування та, відповідно, шляхів інтеграції нових функціональних елементів у сформоване історичне середовище комплексів. Концепції перспективного розвитку автентичного через інтеграцію сучасного, насамперед, базуються на двох принципах: принципі максимального збереження характеру історичного розпланування замкового комплексу, а також принципі охорони умов видового розкриття та візуальних зв'язків комплексу з довколишньою забудовою та природним середовищем. Диференціація нових функціональних елементів, під час інтеграції в автентичне середовище історичних замкових комплексів, здійснюється на основі досить широкого трактування поняття «функції», тобто передбачається поєднання кількох найперспективніших функцій для розкриття потенціалу конкретного об'єкта культурної спадщини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Теоретичні розробки щодо збереження й функціональної адаптації історичних замкових комплексів у середовищі сформованої довколишньої забудови проілюстрували можливості продуманої інтеграції нових функціональних елементів у автентичну планувально-просторову структуру комплексів. Одним із зарубіжних авторів фундаментальних праць щодо стилістичного та планувально-просторового поєднання сучасного й автентичного є L. M. M. de Vasconcelos Correia, котрий детально виклав результати поетапного аналізу рекреаційного потенціалу та відповідних заходів збереження «замків Португалії, здійснених протягом 1509 - 1949 рр.» (De Vasconcelos Correia, 2007). Інший науковець M. J. Rodríguez Pérez (2013; 2018) детально описав особливості процесу «відновлення оборонних споруд для готельного використання та включення їх до мережі готелів Іспанії «Paradores de Turismo», що здійснювався протягом кількох періодів 1911 - 1951 рр. та 1928-2012 рр.». Видана наукова робота P. Cupeiro Lopez (2012) присвячена дослідженню специфіки допустимих заходів «архітектурного втручання в культурну спадщину в рамках програми» пристосування історичних замкових комплексів під складові готельної системи Paradores de Turismo. L. Lorenzo Aspes (2014) узагальнив підходи сучасного «втручання, при перетворенні історичного замкового комплексу на готель».

Серед вітчизняних дослідників слід окремо виділити наукові напрацювання О. В. Лесика, котрі були присвячені охороні та раціональному використанню пам'яток культурної спадщини, серед яких значну увагу науковець приділяв збереженню та пристосуванню під сучасні функції історичних замкових комплексів (Лесик, 1987; 2011; 2014). Дослідження проблеми «збереження та регенерації цінних архітектурно-містобудівних комплексів» у планувально-просторовій структурі історичних міст займає особливе місце в опублікованих дослідженнях М. В. Бевза (1996; 2011). М. Й. Рутинський (2007) бачив «замковий туризм» одним із перспективних шляхів «відродження», а, відповідно, й збереження історичних замкових комплексів, при об'єднанні їх у мережу з пристосуванням під сучасні функції. На музеєфікації як основному способі збереження історичних замкових комплексів наголошує О. В. Жукова (2007). Дослідження У. Б. Андрусак (Polutrenko, Полутренко) присвячене вивченню «принципів і планувальних моделей функціонально-територіальної реорганізації замкових комплексів» (Polutrenko, 2018); «особливостей функціонально-планувальної реорганізації замкових комплексів» (Andrusiak, 2021; Андрусак, 2019), «сучасних тенденцій функціональної адаптації історичних замкових комплексів» (Андрусак, 2022)

та «принципів інтеграції нових функціональних елементів у історичне середовище замкових комплексів» (Андрусак, 2023). Специфіці дослідження та збереження культурної спадщини була присвячена наукова діяльність всього життя О. А. Пламаницької (Пламаницька, 2014; Замки и Крепости Украины. Форум, 2012). Ряд заходів, спрямованих на збереження й адаптацію історичних замкових комплексів до сучасних функцій аналізує в своїх роботах К.-Т. М. Гаврилів (2021).

Мета статті

На основі прикладів світового досвіду проілюструвати особливості включення нових функціональних елементів у планувально-просторову структуру історичних замкових комплексів.

Виклад основного матеріалу

Практика 1929 - 2021 рр. щодо пристосування під нові функції історичних замкових комплексів із використанням таких методичних підходів як консервація, реставрація та реабілітація ілюструє ефективність даного підходу з точки зору адаптації планувально-просторової структури комплексів і збагачення та доповнення архітектурного образу. Разом із тим, в проєктах стали передбачати також заходи ревіталізації («оживлення») щодо повернення первісної чи надання нової (найперспективнішої на даний момент) функції та заходи реновації («оновлення») щодо включення в автентичне середовище принципово нових за матеріалом і структурою елементів (К.-Т. М. Гаврилів, 2021).

Прикладами застосування зазначених методичних підходів такими фахівцями як J. L. Picardo Castellón, E. Berjot, D. Cleris, J.-M. Daubourg, C. De Riaño Lozano, J. M. L. Osorio, M. Dudler, M. Pospíšil, C. Q. Rojas, C. P. Madueño й ін. стали наступні історичні замкові комплекси:

- Castillo de Sigüenza, де заходи реабілітації здійснено за проєктом J. L. Picardo Castellón (Picardo Castellón, 1967, 1994);
- реабілітація Castle of Avranches (Berjot, Cleris, Daubourg, 2006) та Coracera Castle (De Riaño Lozano, 2010);
- реставрація Hambach Castle (Dudler, 2011);
- реконструкція Sparrenburg Fortress (Dudler, 2014);
- реновація Werdenberg Castle (Vermeulen, Wagemans, 2015);
- реставрація Baena Castle (Osorio, 2016);
- функціональна адаптація Heidelberg Castle (Dudler, 2017);
- реновація Helfstýn Castle (Pospíšil, 2020);
- реставрація Castle of Morella (Rojas, Madueño, 2021).

Базуючись на результатах аналізу наукових досліджень і проєктних документів, слід підкреслити важливість питання збереження замкових комплексів як частини історико-архітектурної цілісності середовища поселень, враховуючи особливості композиційно-видового впливу та художньо-естетичну цінність видового розкриття комплексів. Відповідно, визначено принципи інтеграції нових функціональних елементів у історичне середовище замкового комплексу:

- принцип максимального збереження характеру історичного розпланування замкового комплексу,
- принцип охорони умов видового розкриття та візуальних зв'язків комплексу з довколишньою забудовою та природним середовищем,
- принцип гармонійного сполучення нового з автентичним (враховуючи також пропорції, тектоніку, колір, матеріал і т. д.).

Принцип максимального збереження характеру історичного розпланування замкового комплексу спрямований на застосування диференційованого підходу до вибору та включення нових функціональних елементів у існуюче середовище комплексу, враховуючи складність і унікальність планувальної структури об'єкта культурної спадщини. При цьому, слід взяти до уваги ступінь

збереженості історичного замкового комплексу, його місце розташування відносно населеного пункту, а також довколишню забудову та природне оточення.

Принцип охорони умов видового розкриття та візуальних зв'язків комплексу з довколишньою забудовою та природним середовищем акцентує увагу на просторовій організації історичного замкового комплексу, що (як правило) виконує роль акценту в композиційній структурі населеного пункту та потребує формування цілісної візуальної організації з нових функціональних елементів у існуючому середовищі комплексу. При цьому, для збереження візуального та асоціативного впливу комплексу як композиційної домінанти важливою є охорона окремих зорових точок огляду, перспективних і панорамних видів на замковий комплекс.

Принцип гармонійного сполучення нового з автентичним передбачає структурованість гармонійного сполучення історичного середовища замкового комплексу з новими функціональними елементами, що виражається через подібність (тотожність) або різницю (контраст). У результаті такого поєднання, створюється архітектурний «ритм» (просторовий, об'ємно-пластичний, кольоровий, світлотіньовий) (Andrusiak, 2021; Андрусяк, 2019; Полутренко, 2017).

Інтеграція нових функціональних елементів у історичне середовище як складових номенклатури закордонних замкових комплексів оновлює об'єкти культурного надбання, завдяки домінуванню сучасної функції чи поєднанні кількох функцій:

- туристично-рекреаційної,
- культурно-пізнавальної,
- музейно-виставкової,
- громадсько-ділової,
- розважальної,
- житлової,
- спортивної й т. д.

Ці особливості ще чіткіше ілюструють приклади пристосованих історичних замкових комплексів, перетворених на готелі Іспанії, котрі входять до державної мережі «Paradores de Turismo» («Заїжджі двори»), а також адаптовані замкові комплекси Німеччини, наведені в таблиці 1 (Rodríguez Pérez, 2013, 2018; Polutrenko, 2018; Andrusiak, 2021; Андрусяк, 2019).

Таблиця 1. Узагальнений перелік можливих нових складових номенклатури історичних замкових комплексів.

Перелік функціональних елементів			Приклади замкових комплексів
у межах внутрішнього периметру		за межами периметру	
- готельні номери	- музейно-виставкові зали	- оглядові тераси та майданчики	- Parador de Alarcón
- банкетні зали ресторану	- бібліотека	- сад	- Parador de Baiona
- літній майданчик ресторану	- церква / каплиця	- тимчасові паркомісця для авто	- Parador de Cardona
- конференц-зал	- тераса для відпочинку	- відкритий / критий басейн	- Parador de Ciudad Rodrigo
- бар / лаунж	- патіо	- пляж	- Parador d'Emporda
- фітнес-зал	- оглядові тераси та майданчики	- елінги для човнів і катамаранів	- Parador de Jarandilla
- спа-центр		- тенісний корт	- Parador de Jaén
- сауна		- футбольне поле	- Burg Schnellenberg
- басейн		- поле для гольфу	- Burg Schönburg
- солярій		- витяги з лижними чи санними трасами	- Burg Trendelburg
- тераса для загару			- Burg Wernberg
			- Schloss Rheinfels
			- Schloss Waldeck

Варто наголосити, що подібна закордонна практика різноманітного набору нових функцій, і, відповідно, нових складових номенклатури історичних замкових комплексів, яка неодмінно призводить до необхідності вирішення складних завдань щодо влаштування інженерних мереж, обслуговуючих приміщень і фахового сполучення нового з автентичним, не поширена в Україні.

Вітчизняна практика адаптації історичних замкових комплексів передбачає, насамперед, такі функції:

- музейно-виставкову,
- туристично-рекреаційну,
- культурно-пізнавальну,
- громадсько-ділову (Andrusiak, 2021; Андрусяк, 2019; Лесик, 2014).

Найпопулярнішим методичним підходом є музеєфікація, а заходи реновації, котрі не мають чітких рамок і тяжіють до реконструкції, здебільшого заборонені. Така стратегія, передусім, має на меті захист автентичного середовища вітчизняних об'єктів культурної спадщини (Андрусяк, 2019; К.-Т. М. Гаврилів, 2021; Жукова, 2007; Лесик, 1987; Пламеницька, 2014).

У рамках зазначеної стратегії захисту найбільш значимих історичних замкових комплексів як об'єктів культурної спадщини, на території України створено державні історико-культурні заповідники «Старий Луцьк», «Хотинська фортеця» та заповідники в населених пунктах Бережани, Дубно, Жовква, Меджибіж, Острог; «Золочівський», «Кам'янець-Подільський», «Олеський», «Підгорецький» музеї-заповідники; національні заповідники «Давній Галич» і «Замки Тернопілля». Основними завданнями даних установ і організацій є науково-дослідна робота, охорона, здійснення консерваційно-реставраційних заходів і використання історичних замкових комплексів. Відповідно, на замковій території найчастіше організовують проведення весільних церемоній, фестивалів, концертних виступів, конференцій, літніх шкіл і ін., що передбачає встановлення нових функціональних елементів, допустимих вітчизняними законодавчими та нормативно-правовими документами (Andrusiak, 2021; Polutrenko, 2018; Андрусяк, 2019, 2022; Вечерський, 2011; Лесик, 1987, 2011, 2014).

Новими функціональними елементами, визначеними Законом України «Про охорону культурної спадщини», 2000 р. та ДБН Б.2.2-5:2011 «Благоустрій територій (зі Змінами)», 2011 р. як допустимі для розміщення на замковій території чи за межами периметру замкових укріплень є:

- елементи благоустрою, не пов'язані фундаментом із землею (грунтом);
- тимчасові споруди (крім споруд, призначених для підприємницької діяльності) (ЗУ №1805-III, 2000; ДБН Б.2.2-5:2011, 2012).

Відповідно Закону України «Про благоустрій населених пунктів», 2005 р., до числа нових функціональних елементів належать:

- покриття пішохідних зон і доріжок;
- засоби й обладнання зовнішнього освітлення;
- зелені насадження;
- малі архітектурні форми (МАФи), що включають комплекси й об'єкти монументального мистецтва, обладнання для відпочинку, декоративно-пластичні форми, засоби візуальної інформації (ЗУ № 2807-IV, 2005).

Безпосередньо на території історичних замкових комплексів ДБН Б.2.2-5:2011 «Благоустрій територій (зі Змінами)» визначено можливими для використання такі види покриття:

- тверді (з вапнякового бетону, природного чи штучного каменю);
- «м'які» (з природних або штучних сипучих матеріалів – пісок, щебінь, гумова крихта);
- газонні;
- комбіновані (ДБН Б.2.2-5:2011, 2012).

Одним із вітчизняних прикладів, який наглядно ілюструє влаштування пішохідних доріжок, передбачених для огляду відвідувачами всієї території історичного замкового комплексу є Луцький замковий комплекс (м. Луцьк, Волинської обл.). Пішохідні доріжки, викладені з кам'яної бруківки, передбачені до кожної з оборонних веж (В'їзної, Владичої, Стирової), законсервованої підземної частини церкви Івана Богослова, будинків повітової скарбниці (тут влаштовано музей книги) та повітової канцелярії (тепер художній музей), а також музею технології минулого (Андрусак, 2019).

Закордонним історичним замковим комплексом, на території якого влаштовано нові пішохідні доріжки, оглядові майданчики та пішохідні зони є Castle of Morella (Morella, Spain). Мощення пішохідних доріжок і оглядових майданчиків виконано з бетонної плитки на вапняковій основі. Розмежування нового покриття та незамощеної території створено за допомогою похилих виступаючих поверхонь з вапнякового бетону. Використання таких нових матеріалів мало на меті максимальну інтеграцію нових елементів із автентичними, що наглядно ілюструє рис. 1 (Archdaily, 2021).

Рис. 1. Інтеграція нових видів покриття в існуючу планувально-просторову структуру історичного замкового комплексу Castle of Morella, Spain (Archdaily, 2021)

Допустимі засоби й обладнання зовнішнього освітлення для історичних замкових комплексів, згідно ДСТУ-Н Б В.2.5-83:2016 «Настанова з проектування засобів і обладнання зовнішнього освітлення міст, селищ та сільських населених пунктів», 2016р.:

- зовнішнє освітлення;
- архітектурне підсвічування будівель (ДСТУ-Н Б В.2.5-83:2016, 2016).

Деякі важливі моменти щодо нічного підсвічування історичних замкових комплексів зауважила Ольга Пламеницька в своєму інтерв'ю, опублікованому в газеті «Ділове місто», 2013 р. Зокрема, першочерговим завданням є «виявлення форми за допомогою світла так, щоб об'єднати форму в один виразний об'єм, а не поділити на окремі елементи. Якщо споруди розташовані на стрімкому рельєфі, цей природний «п'єдестал» також злегка потрібно підсвітити, посиливши ефект єдності архітектури з природою». На рахунок вибору кольорової гами світла: «оптимальним для

сприйняття є різні відтінки теплих кольорів – переважно жовтуватих (не змінюють природних кольорів споруд), які доцільно доповнювати холодними сірими, а також білими та зеленкуватими. Важливо уникати потужного освітлення, яке створює білі плями, що руйнують форму. Бійниці та вікна, переважно, не слід підсвічувати, щоб уникнути ефекту картонного макету». Внутрішнє освітлення, за необхідності, застосовують тільки для окремих отворів. Загалом, підсвічування історичних замкових комплексів передбачають так, щоб «одні споруди кидали тінь на інші, створюючи ефект глибини» (Замки и Крепости Украины. Форум, 2012). Варто додати, що засоби та обладнання освітлення історичного замкового комплексу важливо монтувати так, щоб максимально зберегти автентичні оборонні споруди (Андрусак, 2023).

Одним із вітчизняних історичних замкових комплексів, для якого передбачено зовнішнє освітлення й архітектурне підсвічування будівель є замок Паланок у м. Мукачєво Закарпатської обл. У загальному, завдяки встановленому освітленню, фахівцям вдалося показати гармонійне поєднання оборонних укріплень і замкових споруд із природним рельєфом у вечірній і нічний час. Однак, використання в певних місцях джерел потужного направлено жорсткого світла призвело до утворення дисгармонійних білих плям, які надто відволікають увагу від цілісного сприйняття самого історичного замкового комплексу. Цю проблему можна вирішити, замінивши згадані світильники на джерела м'якого розсіяного світла (краще теплих кольорів) (Андрусак, 2019; Укрінформ, 2018).

Закордонними прикладами вдалого підсвічування історичних замкових комплексів є Alcázar of Segovia (Segovia, Spain) та Château de Saumur (Saumur, France). Гармонійне сприйняття обох історичних замкових комплексів на рельєфі з підкресленням «глибинності перспективи» досягнуто завдяки використанню джерел розсіяного світла теплих кольорів (Wikipedia, 2023; Alamy, 2023).

Основні вимоги щодо влаштування нових зелених насаджень на території чи поблизу оборонних укріплень історичних замкових комплексів зазначено в ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та забудова територій», 2019 р. Найважливішими з вимог є збереження умов візуального сприйняття об'єкта культурної спадщини й уникнення руйнування замкових укріплень і споруд кореневою системою зелених насаджень (у процесі росту, насамперед, дерев). Відповідно, на території історичних замкових комплексів доречно використовувати «мобільне» озеленення – рослини, висаджені в контейнери чи вазони. Найефективніша форма зелених насаджень, при цьому, – штамбові форми дерев і кущів. У контейнерах варто передбачати також посадку рослин для вертикального озеленення пергол, трельяжів, берсо, арок, шпалер і зелених стін. Ампельне озеленення – ще один вид зелених насаджень для історичних замкових комплексів із використанням посухостійких і витривалих видів рослин розкішного цвітіння для кашпо, підвісних горщиків і вертикальних клумб. Зелені насадження, висаджені стаціонарно в ґрунт на замковій території, допустимо висаджувати на місці вже існуючих квітників і садів (сформованих історично в певний період існування об'єкта культурного надбання). Однак у цьому випадку, варто використовувати рослини з поверхневою кореневою системою чи однорічники, котрі слід садити на певній відстані від замкових укріплень і споруд (ДБН Б.2.2-12:2019, 2019; Андрусак, 2023).

Вітчизняним прикладом, на території якого зелені насадження висаджено стаціонарно, є Ужгородський замковий комплекс (м. Ужгород, Закарпатської обл.). На замковій території ростуть ясени та липи (віком до 150 рр.), псевдотсуга Дугласа, біота східна (китайська туя), падуб звичайний, понцирус трилистий, тис ягідний і сакура. З квіткових – фіалки, барвінок, зірочки, пшінка весняна, кримська лаванда й ін. (Закарпатський обласний краєзнавчий музей ім. Т. Легоцького, 2022.).

Закордонним прикладом, зі стаціонарно посадженими зеленими насадженнями, є історичний замковий комплекс Castillo de Olite (Navarra, Spain): у одному з внутрішніх двориків (патіо) якого зростають сакури, в іншому – чорна шовковиця (віком понад 300 рр.); деякі замкові стіни обвиті пагонами дикого винограду; окремо створено сад із апельсинових, лимонних і грейпфрутових дерев (Turismo. Navarra, 2023).

Малі архітектурні форми (МАФ), які, згідно ДБН Б.2.2-5:2011 «Благоустрій територій (зі Змінами)» та ЗУ «Про благоустрій населених пунктів», можна передбачати на території історичних замкових комплексів:

- вуличні меблі (лавки, столи);
- монументальна, декоративна та ігрова скульптура;
- мобільні декоративні та питні фонтани і водойми;
- вуличні вази та вазони;
- альтанки, павільйони, трельяжі, берсо, навіси, перголи (не пов'язані фундаментом із землею (грунтом));
- інформаційні стенди;
- урни побутових відходів;
- мобільні туалетні кабінки (без вигребу) (ЗУ № 2807-IV, 2005; ДБН Б.2.2-5:2011, 2012; Андрусяк, 2023).

Одним із вітчизняних прикладів, на території та поза межами замкових укріплень якого розміщуються МАФи, зокрема на період проведення фестивалів і весіль, є Старий замок у м. Кам'янець-Подільський Хмельницької обл. На замковій території та поза її межами відбуваються масові заходи, найвідоміші з яких:

- кількадечний фестиваль військово-історичної реконструкції «Porta Temporis» («Брама часу»), в ході якого проводиться штурм Руської брами, лицарські турніри (двобої та бугурти), змагання серед найкращих лучників, виступи вуличних театрів і музичних колективів із творами 14 - 15 ст., лазерно-світлове дійство на Середньовічну тематику, фаер-шоу;
- Міжнародний фестиваль середньовічної культури «Форпост», під час якого проводяться лицарські двобої, стрілецькі турніри, метання списа та перетягування канату;
- Всеукраїнський фестиваль військово-історичної реконструкції «Остання столиця» УНР (1919 - 1920 рр.) із проведенням параду реконструйованих підрозділів армій УНР, більшовиків, ЗУНР, Польського війська Юзефа Пілсудського, конкурсу патріотичної пісні, мистецьких виставок, театральних постановок;
- Міжнародний фестиваль військово-історичної реконструкції «Schola Militaria» («Військова школа») присвячений історичній реконструкції 17 ст., який змінює фестиваль «Terra Heroica», в рамках яких проходять змагання мушкетерів, турнір лучників, військова муштра та історичні експерименти;
- Всеукраїнський фестиваль пива та повітроплавання «Октоберфест. Знову в небо», а також повітроплавна Фієста «Золота Омега» під час яких відбуваються всілякі забави, традиційні пивні пригощання, запальні виступи фольклорних і сучасних колективів, у тому числі зірок української естради; родзинка – можливість стати учасником або глядачем польотів на аеростатах над містом і його фортецею (Вікіпедія, 2023).

Залежно від специфіки передбаченого заходу, поза межами замкових укріплень і споруд, встановлюють павільйон польової кухні, вуличні меблі, урни побутових відходів, біотуалети та душові кабінки, а також намети для учасників і відвідувачів; на замковій території – ставлять тимчасову сцену для концертних виступів. На час проведення виїзної весільної церемонії (в рамках послуги «шлюб за добу»), неподалік фундаментів Чорної вежі Старого замку, розміщують круглий столик для реєстрації шлюбу й арку для фото молодят (Youtube, 2019).

Parador de Ciudad Rodrigo (Salamanca, Spain) – закордонний приклад історичного замкового комплексу, на території якого відбуваються невеликі вечірки, весільні церемонії, фестивалі, ярмарки, театралізовані та концертні виступи, з яких найбільш знаковими є:

- Carnaval del Toro з коридою;
- Великодній тиждень, коли відбувається театралізована вистава страстей Христових у виконанні учасників театру el Grupo El Manantial;

- Регіональний фольклорний фестиваль Fiesta «La Charrada», що проводиться в Страсну суботу;
- Міжнародний фестиваль de Cante Flamenco «Ciudad del Sol»;
- фестиваль військово-історичної реконструкції боротьби мешканців Ciudad Rodrigo за незалежність у період Наполеонівських війн;
- фестиваль історичної реконструкції протистояння між двома могутніми родами Chaves і Racheso, в рамках якого проводяться середньовічні лицарські змагання, турніри лучників, соколине полювання, ярмарок, виставки, театралізовані виступи;
- Міжнародний кінофестиваль.

Під час вищезазначених заходів, на замковій території Parador de Ciudad Rodrigo та поза її межами, встановлюють тимчасову сцену для концертних виступів, павільйони, вуличні меблі, розвішують гірлянди (Red de conjuntos. Históricos de Castilla y León, 2023).

Висновки

На основі прикладів світового науково-проектного досвіду, реалізованих проєктів функціональної адаптації та відповідних пунктів законодавчих і нормативно-правових документів, проілюстровано специфіку включення нових функціональних елементів у планувально-просторову структуру історичних замкових комплексів. Основна мета пристосування під сучасні функції – збагачення й доповнення історичного середовища замкових комплексів, що передбачає, передусім, збереження автентичності. Концепції перспективного розвитку автентичного через інтеграцію сучасного, насамперед, базуються на двох принципах: принципі максимального збереження характеру історичного розпланування замкового комплексу, а також принципі охорони умов видового розкриття та візуальних зв'язків комплексу з довколишньою забудовою та природним середовищем. Диференціація нових функціональних елементів, під час інтеграції в автентичне середовище історичних замкових комплексів, здійснюється на основі досить широкого трактування поняття «функції», тобто передбачається поєднання кількох найперспективніших функцій для розкриття потенціалу конкретного об'єкта культурної спадщини.

Бібліографія

Alamy, 2023. *Château de Saumur Photos Stock & Des Images* [online] Доступно: <<http://surl.li/oovvo>> [Дата звернення 02 листопад 2023].

Andrusiak, U., 2021. *Principles of functional and territorial reorganization of castle complexes in the structure of historical settlements*. XXI International and Practical Conference «International Trends in Science and Technology». Warsaw, Poland, 30 January 2021.

ArchDaily, 2006. *Le Scriptorial (Castle of Avranches) / Daniel Cleris & Jean-Michel Daubourg*. [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/413777/le-scriptorial-daniel-cleris-and-jean-michel-daubourg>> [Дата звернення 02 листопад 2023].

ArchDaily, 2010. *Coracera Castle Rehabilitation / Riaño+ arquitectos. Sav.* [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/802418/coracera-castle-rehabilitation-riano-plus-arquitectos>> [Дата звернення 02 листопад 2023].

ArchDaily, 2011. *Hambach Castle / Max Dudler*. [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/374337/hambach-castle-restaurant-max-dudler>> [Дата звернення 02 листопад 2023].

ArchDaily, 2014. *Sparrenburg Visitor Centre / Max Dudler*. [online] Доступно: <https://www.archdaily.com/573158/sparrenburg-visitor-centre-max-dudler?ad_medium=office_landing&ad_name=article> [Дата звернення 02 листопад 2023].

ArchDaily, 2015. *Werdenberg Castle Renovation and Extension / BBK Architekten*. [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/806822/werdenberg-castle-renovation-and-extension-bbk-architekten>> [Дата звернення 02 листопад 2023].

ArchDaily, 2016. *Baena Castle Restoration / José Manuel López Osorio*. [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/779486/baena-castle-restoration-jose-manuel-lopez-osorio>> [Дата звернення 02 листопад 2023].

ArchDaily, 2017. *Heidelberg Castle / Max Dudler Architekt*. [online] Доступно: <https://www.archdaily.com/320639/heidelberg-castle-max-dudler-architekt?ad_source=search&ad_medium=projects_tab> [Дата звернення 02 листопад 2023].

ArchDaily, 2020. *Helfstyn Castle Palace Reconstruction / Atelier-r*. [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/951016/helfstyn-castle-palace-reconstruction-atelier-r>> [Дата звернення 02 листопад 2023].

ArchDaily, 2021. *Castle of Morella Restoration / Carquero Arquitectura*. [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/967724/castle-of-morella-restoration-carquero-arquitectura>> [Дата звернення 02 листопад 2023].

Cuellar Diaz, P., 2019. *Paradores De Turismo De Espana. S.A*. Jaen: Universidade de Jaen.

Cupeiro Lopez, P., 2012. *Patrimonio y turismo. La intervención arquitectónica en el patrimonio cultural a través del programa de Paradores de Turismo. Estado de la cuestión*. Mirando a Clío. El arte español espejo de su historia. Actas del XVIII Congreso CEHA. Santiago de Compostela, Spain, 20 - 24 de Septiembre de 2010.

De Vasconcelos Correia, L. M. M., 2007. *Castelos em Portugal. Retrato do seu perfil arquitectónico [1509-1949]*. Coimbra: Imprensa da Universidade de Coimbra.

Lorenzo Aspes, L., 2014. *Walls surrounding History: the transformation of the monument for hotel operation*. Coruña: Universidade de A Coruña.

Monterroso Montero, J. M., 2001. *Protección y conservación del Patrimonio. Principios Teóricos*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela.

Picardo Castellón, J. L., 1967. Parador Del Castillo de Santa Catalina de Jaen, *Arquitectura*, Vol. 9 / 108.

Picardo Castellón, J. L., 1994. El castillo parador de Sigüenza: una visión de su arquitecto restaurador José Luis Picardo, *R&R: restauración y rehabilitación*, 1, pp. 61 - 63.

Polutrenko, U., 2018. Principles and planning models of functional and territorial reorganization of castle complexes. *Space & FORM*, 35, pp. 141 - 156.

Red de conjuntos. Históricos de Castilla y León, 2023. *Ciudad Rodrigo* [online] Доступно: <<https://www.recohicyl.com/ciudad-rodrigo/>> [Дата звернення 02 листопад 2023].

Rodríguez Pérez, M. J., 2013. *La Rehabilitacion de Construcciones Militares Para Uso Hotelero: La Red de Paradores de Turismo (1928-2012)*. Madrid: Universidad Politecnica de Madrid.

Rodríguez Pérez, M. J., 2018. *La red de Paradores de Turismo. Arquitectura e historia del turismo (1911-1951)*. Madrid: Turner.

Turismo. Navarra, 2023. *El Castillo de Olite* [online] Доступно: <<https://turismo.navarra.com/item/palacio-real-de-olite/>> [Дата звернення 02 листопад 2023].

Youtube, 2019. *Шлюб за добу у Старому замку Кам'яниця-Подільського* [online] Доступно: <<https://www.youtube.com/watch?v=sImQduJuFOs>> [Дата звернення 02 листопад 2023].

Wikipedia, 2023. *Alcázar of Segovia* [online] Доступно: <<http://surl.li/ooovwb>> [Дата звернення 02 листопад 2023].

Андрусак, У. Б., 2019. *Принципи функціонально-планувальної реорганізації замкових комплексів на прикладі Івано-Франківської області*. Харків: Харківський НУ міського господарства ім. О. М. Бекетова.

Андрусак, У. Б., 2022. *Приклади залучення історичних замкових комплексів до сучасних функцій*, XVI International Scientific and Practical Conference «Modern directions of Scientific Research Development». Chicago, USA, 7 - 9 September 2022.

Андрусак, У. Б., 2023. *Інтеграція нових функціональних елементів у історичне середовище замкових комплексів*, VI Міжнародна науково-практична конференція «Дослідження, інтерпретація та музеєфікація нерухомої спадщини та культурних ландшафтів». Львів, 12 - 13 жовтня 2023.

Бевз, М. В., 1996. Проблема збереження різночасових містобудівних історичних комплексів у архітектурній тканині міста. *Урбаністично-архітектурні проблеми міст Галичини*. Львів: ДУЛП.

Бевз, М. В., 2011. Завдання збереження та регенерації цінних архітектурно-містобудівних комплексів історичних міст. *Проблеми розвитку міського середовища*, 5-6, с. 15 - 23.

Вечерський, В. В., 2011. *Фортеці й замки України*. Чернігів: Деснянська правда.

Відомості Верховної Ради України. *Про благоустрій населених пунктів*: Закон України від 06.09.2005 р., № 2807-IV. К., 2005. № 49. Ст. 517.

Відомості Верховної Ради України. *Про охорону культурної спадщини*: Закон України від 08.06.2000 р., № 1805-III. К., 2000. № 39. Ст. 333.

Вікіпедія, 2023. *Фестивалі Кам'яниця-Подільського* [online] Доступно: <<http://surl.li/ooovuj>> [Дата звернення 02 листопад 2023].

Гаврилів, К.-Т. М., 2021. Замок у стані тривалої руїни та заходи спрямовані на його збереження. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*, 2 (6), с. 2 - 7.

Державні будівельні норми України. *Благоустрій території (зі Змінами)*: ДБН Б.2.2-5:2011 від 01.10.2012 р. Державні будівельні норми України. Мінрегіон України. К., 2012. 64 с.

Державні Стандарти України, 2016. *Настанова з проектування засобів і обладнання зовнішнього освітлення міст, селищ та сільських населених пунктів*: ДСТУ-Н Б В.2.5-83:2016 від 30.06.2016 р. Київ: НДКТИ МГ.

Державні будівельні норми України, 2019. *Планування та забудова території*: ДБН Б.2.2-12:2019 від 01.10.2019 р. Державні будівельні норми України. Мінрегіон України. Київ.

Жукова, О. В., 2007. *Замкові комплекси XII - XVII ст. Хмельницької області на сучасному етапі: стан, проблеми збереження і використання*. Харків: Харківська держ. академія культури.

Закарпатський обласний краєзнавчий музей ім. Т. Легоцького, 2022. *День довілля в Ужгородському замку* [online] Доступно: <<http://surl.li/ooovvv>> [Дата звернення 02 листопад 2023].

Замки и Крепости Украины. Форум, 2012. *Нічне підсвітлення замку з точки зору архітектора (інтерв'ю Ольги Пламеницької, опубліковане в газеті «Ділове місто» (2013 р.)* [online] Доступно: <<https://is.gd/T5kOuT>> [Дата звернення 02 листопад 2023].

Лесик, О. В., 1987. *Охрана и рациональное использование памятников архитектуры*. Львів.

Лесик, О. В., 2011. Економічна рентабельність реставрації пристосування та експлуатації фортифікаційних комплексів Волині під заклади туризму та відпочинку. *Пам'ятки архітектури Волині*, 9, с. 140 - 142.

Лесик, О. В., 2014. Пристосування пам'яток архітектури України для нових потреб: сучасна проблематика. *Архітектурна спадщина Волині*, 4, с. 22 - 26.

Пламеницька, О. А., Мойсеєнко, З. В., 2014. Автентичність і достовірність: концепт і проблема архітектурної реставрації. *Архітектурний вісник КНУБА*. Київ: КНУБА, с. 83 - 92.

Полутренко, У. Б., 2017. Методичні підходи до пам'яткоохоронного зонування замкових комплексів. *Проблеми розвитку міського середовища*, 3/19, с. 151 - 158.

Рутинський, М. Й., 2007. *Замковий туризм в Україні. Географія пам'яток фортифікаційного зодчества та перспективи їх туристичного відродження*. Київ.

Укрінформ, 2018. *Замок "Паланок" засяв по-новому* [online] Доступно: <<http://surl.li/ooovwe>> [Дата звернення 02 листопад 2023].

References

Alamy, 2023. *Château de Saumur Photos Stock & Des Images* [online] Available at: <<http://surl.li/oovvo>> [Date of reference 02 November 2023].

Andrusiak, U., 2019. *Principles of functional and planning reorganization of castle complexes on the example of Ivano-Frankivsk region*. Kharkiv: Kharkivskiy NU miskoho hospodarstva im. O. M. Beketova.

Andrusiak, U., 2021. *Principles of functional and territorial reorganization of castle complexes in the structure of historical settlements*. XXI International and Practical Conference «International Trends in Science and Technology». Warsaw, Poland, 30 January 2021.

Andrusiak, U., 2022. *Examples of the involvement of historical castle complexes in modern functions*. XVI International Scientific and Practical Conference «Modern directions of Scientific Research Development». Chicago, USA, 7 - 9 September 2022.

Andrusiak, U., 2023. *Intehratsiia novykh funktsionalnykh elementiv u istorychne seredovyshche zamkovykh kompleksiv*. VI Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Doslidzhennia, interpretatsiia ta muzeifikatsiia nerukhomoi spadshchyny ta kulturnykh landshaftiv». Lviv, 12 - 13 zhovtnia 2023.

ArchDaily, 2006. *Le Scriptorial (Castle of Avranches) / Daniel Cleris & Jean-Michel Daubourg*. [online] Available at: <<https://www.archdaily.com/413777/le-scriptorial-daniel-cleris-and-jean-michel-daubourg>> [Date of reference 02 November 2023].

ArchDaily, 2010. *Coracera Castle Rehabilitation / Riaño+ arquitectos. Sav.* [online] Available at: <<https://www.archdaily.com/802418/coracera-castle-rehabilitation-riano-plus-arquitectos>> [Date of reference 02 November 2023].

ArchDaily, 2011. *Hambach Castle / Max Dudler*. [online] Available at: <<https://www.archdaily.com/374337/hambach-castle-restaurant-max-dudler>> [Date of reference 02 November 2023].

ArchDaily, 2014. *Sparrenburg Visitor Centre / Max Dudler*. [online] Available at: <https://www.archdaily.com/573158/sparrenburg-visitor-centre-max-dudler?ad_medium=office_landing&ad_name=article> [Date of reference 02 November 2023].

ArchDaily, 2015. *Werdenberg Castle Renovation and Extension / BBK Architekten*. [online] Available at: <<https://www.archdaily.com/806822/werdenberg-castle-renovation-and-extension-bbk-architekten>> [Date of reference 02 November 2023].

ArchDaily, 2016. *Baena Castle Restoration / José Manuel López Osorio*. [online] Available at: <<https://www.archdaily.com/779486/baena-castle-restoration-jose-manuel-lopez-osorio>> [Date of reference 02 November 2023].

ArchDaily, 2017. *Heidelberg Castle / Max Dudler Architekt*. [online] Available at: <https://www.archdaily.com/320639/heidelberg-castle-max-dudler-architekt?ad_source=search&ad_medium=projects_tab> [Date of reference 02 November 2023].

ArchDaily, 2020. *Helŕstýn Castle Palace Reconstruction / Atelier-r*. [online] Available at: <<https://www.archdaily.com/951016/helfstyn-castle-palace-reconstruction-atelier-r>> [Date of reference 02 November 2023].

ArchDaily, 2021. *Castle of Morella Restoration / Carquero Arquitectura*. [online] Available at: <<https://www.archdaily.com/967724/castle-of-morella-restoration-carquero-arquitectura>> [Date of reference 02 November 2023].

Bevz, M. V., 1996. The problem of saving time-of-hours local historical complexes in the architectural fabric of the place. *Urbanistychno-arkhitekturni problemy mist Halychyny*. Lviv: DULP.

Bevz, M. V., 2011. The task of preserving and regenerating valuable architectural and urban development complexes of historic cities. *Problemy rozvytku miskoho seredovyshcha*, 5 - 6, s. 15 - 23.

Cuellar Diaz, P., 2019. *Paradores De Turismo De Espana. S.A*. Jaen: Universidad de Jaen.

Cupeiro Lopez, P., 2012. *Patrimonio y turismo. La intervenci3n arquitect3nica en el patrimonio cultural a trav3s del programa de Paradores de Turismo. Estado de la cuesti3n*. Mirando a Cl3o. El arte

español espejo de su historia. Actas del XVIII Congreso CEHA. Santiago de Compostela, Spain, 20 - 24 de Septiembre de 2010.

De Vasconcelos Correia, L. M. M., 2007. *Castelos em Portugal. Retrato do seu perfil arquitectónico [1509-1949]*. Coimbra: Imprensa da Universidade de Coimbra.

Derzhavni budivelni normy Ukrainy. *Blahoustrii terytorii (zi Zminamy)*: DBN B.2.2-5:2011 vid 01.10.2012 r. Derzhavni budivelni normy Ukrainy. Minrehion Ukrainy. K., 2012. 64 s.

Derzhavni Standarty Ukrainy. *Nastanova z proektuvannia zasobiv i obladnannia zovnishnoho osvittlenia mist, selyshch ta silskykh naselenykh punktiv*: DSTU-N B V.2.5-83:2016 vid 30.06.2016 r. NDKTI MH. K., 2016. 25 s.

Derzhavni budivelni normy Ukrainy. *Planuvannia ta zabudova terytorii*: DBN B.2.2-12:2019 vid 01.10.2019 r. Derzhavni budivelni normy Ukrainy. Minrehion Ukrainy. K., 2019. 177 s.

Havryliv, K.-T. M., 2021. *Zamok u stani tryvaloi ruiny ta zakhody spriamovani na yoho zberezhennia*. Visnyk NU «Lvivska politekhnik», 2 (6), s. 2 - 7.

Lesyk, O. V., 1987. *Protection and rational use of architectural monuments*. Lviv.

Lesyk, O. V., 2011. Economic profitability of restoration of the adaptation and exploitation of Volyn fortification complexes for tourism and recreation establishments. *Pamiatky arkhitektury Volyni*, 9, s. 140 - 142.

Lesyk, O. V., 2014. Adaptation of Ukrainian architectural monuments to new needs: modern problems. *Arkhitekturna spadshchyna Volyni*, 4, s. 22 - 26.

Lorenzo Aspes, L., 2014. *Walls surrounding History: the transformation of the monument for hotel operation*. Coruña: Universidade de A Coruña.

Picardo Castellón, J. L., 1967. Parador Del Castillo de Santa Catalina de Jaen, *Arquitectura*, Vol. 9 / 108.

Picardo Castellón, J. L., 1994. El castillo parador de Sigüenza: una visión de su arquitecto restaurador José Luis Picardo, *R&R: restauración y rehabilitación*, 1, pp. 61 - 63.

Plamenytska, O. A., Moiseienko, Z. V., 2014. Avtentychnist i dostovirnist: kontsept i problema arkhitekturnoi restavratsii. *Arkhitekturnyi visnyk KNUBA*. Kyiv: KNUBA, s. 83 - 92.

Polutrenko, U., 2017. Methodical approaches to the conservational and protection zoning of castle complexes. *Problemy rozvytku miskoho seredovyscha*, 3 / 19, s. 151 - 158.

Polutrenko, U., 2018. Principles and planning models of functional and territorial reorganization of castle complexes. *Space & FORM*, 35, pp. 141 - 156.

Red de conjuntos. Históricos de Castilla y León, 2023. *Ciudad Rodrigo* [online] Available at: <<https://www.recohicyl.com/ciudad-rodrigo/>> [Date of reference 02 November 2023].

Rodríguez Pérez, M. J., 2013. *La Rehabilitacion de Construcciones Militares Para Uso Hotelero: La Red de Paradores de Turismo (1928-2012)*. Madrid: Universidad Politecnica de Madrid.

Rodríguez Pérez, M. J., 2018. *La red de Paradores de Turismo. Arquitectura e historia del turismo (1911-1951)*. Madrid: Turner.

Rutynskyi, M. Y., 2007. *Castle tourism in Ukraine. Geography of monuments of fortification architecture and prospects for their tourism recovery*. Kyiv.

Turismo. Navarra, 2023. *El Castillo de Olite* [online] Available at: <<https://turismo.navarra.com/item/palacio-real-de-olite/>> [Date of reference 02 November 2023].

Ukrinform, 2018. *Zamok "Palanok" zasaiav po-novomu* [online] Dostupno: <<http://surl.li/oovwe>> [Data zvernennia 02 lystopad 2023].

Vecherskyi, V. V., 2011. *Fortresses and castles of Ukraine*. Chernihiv: Desnianska pravda.

Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. *Pro blahoustrii naselenykh punktiv*: Zakon Ukrainy vid 06.09.2005 r., № 2807-IV. K., 2005. № 49. St. 517.

Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. *Pro okhoronu kulturnoi spadshchyny*: Zakon Ukrainy vid 08.06.2000 r., № 1805-III. K., 2000. № 39. St. 33.

Wikipediia, 2023. *Festyvali Kamiantsia-Podilskoho* [online] Dostupno: <<http://surl.li/oovuj>> [Data zvernennia 02 lystopad 2023].

Wikipedia, 2023. *Alcázar of Segovia* [online] Available at: <<http://surl.li/oovwb>> [Date of reference 02 November 2023].

Youtube, 2019. *Shliub za dobu u Staromu zamku Kamiantsia-Podilskoho* [online] Dostupno: <<https://www.youtube.com/watch?v=sImQduJuFOs>> [Data zvernennia 02 lystopad 2023].

Zakarpatskyi oblasnyi kraieznavchyi muzei im. T. Lehotskoho, 2022. *Den dovkillia v Uzhhorodskomu zamku* [online] Dostupno: <<http://surl.li/oovvv>> [Data zvernennia 02 lystopad 2023].

Zamky y Kreposty Ukrainy. Forum, 2012. *Nichne pidsvitlennia zamku z tochky zoru arkhitektora (interviu Olhy Plamenytskoi, opublikovane v hazeti «Dilove misto» (2013 r.)* [online] Dostupno: <<https://is.gd/T5kOuT>> [Data zvernennia 02 lystopad 2023].

Zhukova. O. V., 2007. *Castle complexes of the 12th - 17th centuries. Khmelnytskyi region at the present stage: state, problems of preservation and use*. Kharkiv: Kharkivska derzh. akademiia kultury.

Uliana Andrusiak

*associate professor of the Department of Architecture and Urban Planning
of the Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk, Ukraine*

e-mail: ulyana.andrusyak@gmail.com

ORCID: 0000-0001-5312-5016

FEATURES OF INTEGRATION OF NEW FUNCTIONAL ELEMENTS IN THE PLANNING AND SPATIAL STRUCTURE OF HISTORICAL CASTLE COMPLEXES

© *Andrusiak U. 2023*

In a period of extreme political instability and the threat of constant enemy attacks, people looked for a means of security. This basic need became the main factor in the evolution of the stages of existence of historical castle complexes. Later, the threat of internal and external attacks from outsiders and feudal neighbors decreased due to the strengthening of royal power. Such changes in the military and political situation became the main reason for the beginning of the decline of castle complexes. By order of the ruling authorities, some castle fortifications and structures were destroyed partially or completely. This was done in order to prevent possible military uprisings. The loss of the original functional purpose led to the absence of the necessary repair measures of the castle complexes. The constant influence of wind, precipitation and seasonal temperature changes caused the destruction of many unique objects of cultural heritage. Thus, until our time, most of the historical castle complexes have survived in fragments.

The first step for the preservation of objects of cultural heritage is the search for a new modern functional adaptation. The main goal of functional adaptation is to enrich and complement the historical environment of castle complexes. At the same time, an important condition is the preservation of authenticity. The requirements for the integration of new functional elements into the formed historical environment of castle complexes are regulated by legislative and regulatory documents. The concepts of perspective development of the authentic through the integration of the

modern based on two principles. The first principle is the maximum preservation of the character of the historical layout of the castle complex. The second principle is the protection of the conditions of species disclosure and visual connections of the complex with the surrounding buildings and natural environment. During the integration of new functional elements into the authentic environment of historical castle complexes, differentiation of these elements is carry out. This differentiation based on a rather broad interpretation of the concept of "function". At the same time, it is envisage combining several of the most promising functions to reveal the potential of a specific object of cultural heritage.

Key words: historical castle complex, preservation, integration, a new functional element.